

*Мельник Олег Володимирович*Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,
e-mail: edissey@meta.ua*Мельничук Михайло Михайлович*,
кандидат географічних наук, доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

ГЕОГРАФІЧНА СКЛАДОВА РЕТРОСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ ІВАНИЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Метою дослідження є аналіз ретроспективи освоєння території Іваничівського району, як суттєвого чинника впливу на стан навколишнього середовища.

Методика. В науковій роботі були використані такі методи географічних досліджень, як: історичний, порівняльно-географічний, картографічний, математичний, спостереження, узагальнення, аналізу та синтезу. За допомогою статистичного методу розраховано показники різночасового освоєння території Іваничівського району за видами природокористування. Метод геоінформаційного моделювання дозволив побудувати картосхеми групування населених пунктів району за історичними згадками та значенням у поселенській ретроспективі.

Результати. Проведено еколого-географічну оцінку історичних етапів освоєння території Іваничівського району Волинської області за видами природокористування в ту чи іншу епоху розвитку людської цивілізації. Зазначено, що протягом цього часу основою господарського комплексу району були сільське господарство та різноманітні промисли з використанням природної сировини. Радикальної зміни структура господарювання на території краю зазнала в повоєнний період ХХ століття, коли в експлуатацію були введені родовища з видобутку вугільної сировини Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Обґрунтовано негативний вплив на довкілля від ведення господарської діяльності в районі, види якої сукупно чинять потужний техногенний тиск на усі складові географічної оболонки.

Наукова новизна полягає в еколого-географічному визначенні величини впливу видів господарського природокористування в Іваничівському районі Волинської області на довкілля та проведено аналіз формування поселенської структури протягом історичної ретроспективи.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі ВДУ імені Лесі Українки при викладанні географічних, економічних і туризмознавчих дисциплін. Своє застосування результати знайдуть в законодавчій та виконавчій роботі органів місцевого самоврядування при розробці програм соціально-економічного розвитку територіальних громад. Матеріали дослідження сприятимуть раціональному використанню антропогенних ресурсів та об'єктів соціально-побутового обслуговування Волині, що дозволить якісно впливати на перебіг адміністративної реформи. Ряд положень може бути використано при аналогічних дослідженнях регіонів України.

Ключові слова: природокористування, територіальна громада, район, ресурси.

*Мельник Олег Владимирович*Волинский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина,
e-mail: edissey@meta.ua*Мельничук Михаил Михайлович*,
кандидат географических наук, доцент

Волинский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина

ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ РЕТРОСПЕКТИВЫ ОСВОЕНИЯ ТЕРРИТОРИИ ИВАНИЧЕВСКОГО РАЙОНА ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

Целью работы является анализ ретроспективы освоения территории Иваничевского района, как существенного фактора влияния на состояние окружающей среды.

Методика. В научной работе были использованы такие методы географических исследований, как: исторический, картографический, сравнительно-географический, математический, наблюдения, обобщения, анализа и синтеза. С помощью статистического метода рассчитаны показатели разновременного освоения территории Иваничевского района по видам природопользования. Метод геоинформационного моделирования позволил выстроить картосхемы группировки населенных пунктов района по исторических упоминаниях и значению в поселенческой ретроспективе.

Результаты. Проведена еколого-географічну оцінку історичних етапів освоєння території Іваничівського району Волинської області по видам природопользования в разные эпохи развития человеческой цивилизации. Отмечено, что на протяжении этого времени основой хозяйственного комплекса района были сельское хозяйство и разнообразные промыслы с использованием природного сырья. Радикальных изменений структура хозяйствования на территории края претерпела в послевоенный период ХХ столетия, со времени введения в эксплуатацию месторождения угольного сырья Львовско-Волинского каменноугольного бассейна. Обосновано негативное влияние на окружающую среду от ведения хозяйственной деятельности в районе, виды которой комплексно создают мощную техногенную нагрузку на все составляющие географической оболочки.

Нау́чна новизна заключається в еколого-географічному визначенні величини впливу видів природопольовання в Іваничівському районі Волинської області на оточуюче середовище та проведено аналіз формування поселенської структури на протязі історичної ретроспективи.

Практи́чна значимість. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі ВНУ імені Лесі Українки при веденні ряду географічних, економічних та туристичних дисциплін. Своє застосування результати знайдуть в законодавчій та виконавчій роботі органів місцевого самоуправління при розробці програм соціально-економічного розвитку територіальних громад. Матеріали дослідження будуть сприяти раціональному використанню антропогенних ресурсів та об'єктів соціально-бюджетного обслуговування Волині, що дозволить якісно впливати на впровадження адміністративної реформи. Ряд положень може бути використано при аналогічних дослідженнях в інших регіонах України.

Ключові слова: природопольовання, територіальна громада, район, ресурси.

UDC 911:627.533.2(477.82)

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2020.58.66-72>

Melnik Oleg Vladimirovich

Volyn Lesya Ukrainka National University, Lutsk, Ukraine, e-mail:
edissey@meta.ua

Melniichuk Mikhailo Mikhailovich,

Volyn Lesya Ukrainka National University, Lutsk, Ukraine

Candidate of Geographical Sciences, Associate
Professor

GEOGRAPHICAL COMPONENT OF RETROSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF THE TERRITORY OF IVANYCHI DISTRICT OF VOLYN REGION

Aim. The aim of the study is to analyze the retrospective of the development of Ivanychi district as a significant factor influencing the state of the environment.

Method. The scientific work used such methods of geographical research as: historical, comparative-geographical, cartographic, mathematical, observation, generalization, analysis and synthesis. Using the statistical method, the indicators of different development of the territory of Ivanychi district by types of nature management are calculated. The method of geoinformation modeling allowed to build maps of grouping of settlements of the district according to historical mentions and significance in the settlement retrospective.

Results. An ecological and geographical assessment of the historical stages of development of the territory of Ivanychi district of Volyn region by types of nature management in one or another epoch of human civilization development has been carried out. It is noted that during this time the basis of the economic complex of the district were agriculture and various industries using natural raw materials. The structure of management on the territory of the region underwent a radical change in the post-war period of the twentieth century, when coal mining deposits of the Lviv-Volyn coal basin were put into operation. The negative impact on the environment from economic activity in the area, the types of which together exert a strong man-made pressure on all components of the geographical shell.

The scientific novelty lies in the ecological and geographical determination of the magnitude of the impact of economic nature in the Ivanychi district of Volyn region on the environment and the analysis of the formation of the settlement structure during the historical retrospective.

Practical importance. The results of the research can be used in the educational process of VSU named after Lesya Ukrainka in teaching geographical, economic and tourism disciplines. The results will find their application in the legislative and executive work of local governments in the development of programs of socio-economic development of territorial communities. The materials of the research will promote the rational use of anthropogenic resources and objects of social and household services in Volyn, which will allow to qualitatively influence the course of administrative reform. A number of provisions can be used in similar studies of the regions of Ukraine.

Keywords: nature management, territorial community, district, resources.

Постановка проблеми. Іваничівський район Волинської області утворено 1939 року [1, 2], але його територія належить до давно освоєних людиною регіонів. Залежність розташування місць поселень від природних умов, особливо сільського населення, є загальновідомою [3-5]. Затоплення і підтоплення угідь, стихійні лиха, наявність води та родючих земель, зручність сполучення та безпека впливали на вибір місця розселення людей. Враховувалися особливості рельєфу і вибиралися кращі з місць, навколо яких зароджувалося традиційне землекористування [3-5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблематики еколого-географічного аналізу територій свої праці присвятили такі вчені, як М. Д. Балджи, В. І. Вернадський, С. А. Генсірук, К. І. Геренчук, В. О. Геринович, М. Д. Гродзинський, Є. І. Іванов, Ф. Д. Заставний, І. П. Ковальчук, О. М. Маринич, В. М. Петлін, Л. Г. Руденко, Ю. Ю. Туниця, П. Г. Шищенко, А. В. Яцик та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Обґрунтування системи заходів з раціонального господарювання на певній території, зокрема, адміністративної одиниці, актуально

вести з позицій концептуального погляду на проблеми природокористування і визначення масштабів антропогенних змін, зокрема, і в результаті її інтенсивного освоєння.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз ретроспективи освоєння території Іваничівського району, як суттєвого чинника впливу на стан навколишнього середовища.

Для досягнення поставленої мети необхідно: з'ясувати теоретичні основи дослідження освоєння території Іваничівського району, оцінити розмаїття видів природних ресурсів регіону, визначити проблеми та перспективи оптимізації природокористування в Іваничівському районі Волинської області.

Вклад основного матеріалу. На межі II - I тисячоліть до н.е. на території нинішніх Іваничів склалися сприятливі умови для життя та господарської діяльності людини, про що свідчать виявлені на околиці селища крем'яні ножі, кам'яна сокира та посуд поселення доби бронзи [1]. В долинах річок на землях сприятливих і малопридатних для рільництва, на рівнині і в розчленованій горбистій місцевості оселялися поодинокі групи лужицького населення, що займалися скотарством, обробітком землі і рибальством [4].

На зміну лужицькому населенню прийшли родові общини висоцької культури, чисельні поселення яких знайдено вздовж річок де було чимало корму для худоби. Поселення були невеликими, складалися з кількох десятків осіб та існували недовго. Значного розвитку тоді набуло виробництво глиняного посуду. Основою життєдіяльності було мотичне землеробство, відгодування худоби та полювання. Розпочалося освоєння болотної руди. Щільність заселення становила 4-5 осіб на 1 км², тобто була дуже високою, бо у мезоліті цей показник становив 1-2 особи на 100 км² [3-5].

Сільськогосподарські ландшафти у цей період тільки зароджувалися, проте ще не формувались як антропогенні комплекси [3]. Лише в епоху формування ранньослов'янських землеробських племен черняхівської культури, які використовували для обробітку землі рало з вузьким залізним наконечником, стало можливим обробляти великі ділянки землі, що слугувало передумовою до розвитку перелогової системи землеробства [6].

Із впровадженням і розповсюдженням знарядь праці із заліза (рала, сокири тощо) формувались вторинні і похідні лісові ландшафти. З дерева виготовляли ткацькі верстати, човни, меблі, його використовували у побуті, для опалення. Розвиток господарства вимагав високоякісної деревини, що спричинило знищення натуральних деревостанів і формування на їхньому місці вторинних лісових масивів [7]. Така діяльність була однією з передумов ерозійних процесів та формування ярів і балок на лесових височинах [5].

У X ст. активізувалося економічне і соціально-політичне життя краю. У південній і східній частинах регіону почали виникати більші населені пункти, біля яких на стратегічних ділянках, приурочених до високих, добре захищених ерозійних урвищ та крутих берегів долин річок утворювалися городища [5].

Село Іваничі Володимирського повіту Порицької волості, за 31 кілометр від Володимира на південь, при малому ставі і річці, притоці річки Луги, як свідчать археологічні дані, виникло вже у той час, коли навколишні землі увійшли до складу Київської держави. Назва села дозволяє конкретизувати час його виникнення - це епоха повного утвердження християнства в побуті волинян XI-XII ст., чи й пізніше [7]. З часом перелогова система землеробства трансформувалася у двопільну, а за трипільної системи засівали вже не половину, а дві третини наявної землі [6]. У XIV-XV ст. виникають нові поселення в долинах річок, околицях міст і вплив людини на природу досяг якісно нового рівня, з чим пов'язана активізація несприятливих екологічних процесів: поверхневого змиву, лінійного розмиву ґрунтів, руйнування або погіршення заплавлених і низькотерасових угідь, деградація ґрунтів та ін. Стан природного середовища в середині XV ст. вважається початком відліку його суттєвих антропогенних змін [5].

Перша згадка про Іваничі в історичних документах сягає 1545 р., коли Волинська земля вже входила до складу Литовського князівства. Тоді Іваничі були невеликим населеним пунктом і належали родині землян Іваницьких, від яких крім назви залишилась на околиці Загребля фондована ними дерев'яна церква, рукописне Євангеліє XVII ст., золотий пам'ятковий хрест з чашею та ікона Благівіщення Пресвятої Богородиці (1579 р.) [7].

Перші згадки про села, які входять до складу району, припадають на XV-XVI ст. Найдавніші історичні відомості наявні про містечко Порицьк, околицями якого було село Павлівка. Ця згадка належить до 1407 р. У документах XV ст. вперше згадуються села Риковичі, Заболотці, Грибовиця [7]. Наприкінці XVI ст. власник Іванич сплачував податки за 15 домів, 6 городників та вітряний млин. Але менш як за сто років кількість домів зросла майже вдвічі. Згідно з поборними реєстрами 1629 р., на цей час в селі знаходилося 68 димів.

Перша згадка про села, на території яких розташоване сучасне місто Нововолинськ належить до першої половини XV ст. 1570 рік - згадка про село Будятичі, яке мало 4 дими, і село Русовичі. В 1583 р. згадується село Дорогиничі. У 1570-1583 рр. Низкиничі мали 8 димів та дерев'яний замок, сліди якого збереглися й досі. В першій половині XVII ст. на старому замковищі А. Кисіль спорудив цегляну церкву і дерев'яний монастир [8].

Протягом XVII-XVIII ст. збільшується число поселень у лісистих місцевостях і значно зростає кількість розораних угідь [1]. Землеробські потреби в органічних добривах забезпечило тваринництво [5].

Після третього поділу Польщі в 1795 р. Іваничі разом з усією західною Волиною увійшли до складу Російської імперії, а кордон з Австро-Угорщиною пройшов по річці Буг, яка отримала додаток «Західний» до назви, та по сухопутному рубежеві з колишнім Белзьким воєводством [7].

В результаті реформи 1861 року селяни Іваничів здобули особисту волю, але земельне забезпечення їх було вкрай незадовільним. Із загальної кількості 67 селянських дворів, 26 дворів одержали по 13 десятин, 32 двори - по 6,5 десятини, а 9 селянських дворів (колишні городники) зовсім не одержали орної землі, їм було виділено тільки присадибні ділянки по 700-1300 кв. сажнів.

Розвиток фільварків потребував будівництва. Головним будівельним матеріалом було дерево. Для будівництва використовували хвойні (сосну), а для виготовлення побутових речей - листяні породи (дуб, береза, осика) [5]. Вирубка лісів стала особливо активною у середині XIX - на початку XX ст. З цим явищем пов'язана активізація ерозійних процесів і будівництво терас на схилах для зниження їхнього розвитку. У кожному селі обов'язково був лісничий або лісник, призначений магнатом, 3-4 побережники, які запобігали вирубуванню лісу і вчасно робили підсадки [5].

1899 року в Іваничах було відкрито першу церковно-парафіяльну школу, яку в 1911 р. відвідувало 36 учнів, 29 хлопчиків і 7 дівчаток, хоч населення села в цей час становило 902 людини. Іваничі на початку XX ст. - значне село, яке мало понад 168 садіб та понад тисячу жителів. В селі було два млини - водяний і вітряк, облаштовано ставки для розведення риби. Активно розроблялись мінерально-сировинні ресурси, насамперед будматеріали [7].

На початку I Світової війни до Іваничів було прокладено залізничну лінію, яка з'єднала з містом Володимиром-Волинським і мала стратегічне значення. Іваничі були захоплені влітку 1915 р. австро-німецькими військами, а село було дуже зруйноване [8]. З 1920 р. до вересня 1939 р. за Ризьким мирним договором Волинь входить до складу Польщі. За даними 1931 р., з 278 селянських господарств Іваничів 18 господарств (6,4% від загальної кількості) мали до 1 га землі, 134 (48,3%) - від 1 до 5 га, 101 (36,4%) - 5-10 га, 25 господарств (8,9%) - 10-25 га, було збудоване приміщення для початкової школи і народного дому. Муроване приміщення залізничної станції збудували поляки в 1925-1926 рр. [7].

В 20-30-х рр. у селах посилювався кооперативний рух зі збирання і переробки сільгосппродукції. Важливим заняттям стали промисли і ремесла, розвиток яких зумовили природні умови: ткацтво (переважно лляних і вовняних тканин), вишивання, плетіння з лози, рогами, соломи, обробка деревини (виготовлення дерев'яних споруд, будівельних конструкцій, кухонного посуду, меблів) та художні промисли (розпис і різьбярство). Вагоме місце серед промислів займало гончарство (виготовлення посуду, кахлів, іграшок) [7].

1939 р., згідно із пактом Молотова-Ріббентропа, Іваничі, як і уся Західна Україна, увійшли до складу радянської України. Почала діяти сільська рада. Незабаром відкрили поліклініку і відділення зв'язку. З 22 червня 1941 р. Іваничі та район були зайняті німцями. Тривали жорстокі бої через наявність оборонних споруд Володимир-Волинського укріпрайону, а 23 червня селище було окуповане ворогом. [7].

20 липня 1944 року знову відновилася радянська влада, що стало початком нової сторінки біографії села. У зв'язку з тим, що сусіднє містечко Порицьк, яке було районним центром, окупанти зруйнували майже повністю, районні організації та установи розташовувалися в Іваничах. Іваничі - порівняно молоде селище міського типу. В категорію містечок було включене вже у повоєнний час, коли в районі значно зросла місцева промисловість та сільське господарство [7].

Зародження Львівсько-Волинського вугільного басейну пов'язане зі створенням паливно-енергетичної бази для потреб західних областей України, Прибалтики, Білорусі, Молдови. У 1950 р. на околиці села Дорогиничі було закладено першу Волинську шахту потужністю 1000 т вугілля на добу, а вже 23 червня 1954 р. перші тонни чорного золота видали на-гора гірники шахти № 1.

Народження ж міста Нововолинськ пов'язане саме з розробкою покладів кам'яного вугілля, які тягнуться вздовж українсько-польського кордону. На землях чотирьох сіл: Низкиничі, Дорогиничі, Будятичі та Русовичі, що входили до складу Іваничівського району,

будувалося майбутнє місто. В короткий термін збудували шахти, житло, підприємства будматеріалів та ремонту будівельних і шахтних машин, проклали понад 30 км залізничних та шосейних доріг [7]. На даний час з 11 шахт, що отримала Україна після розпаду СРСР, працюють три: шахта №1, шахта №9, шахта Бужанська, і в стані будівництва шахта №10 [7].

У повоєнний період у межах регіону розгорнулися меліоративні роботи, постала заповідна справа. Сільське господарство набуло переважно молочно-тваринницького напрямку, а землеробство спеціалізувалося на вирощуванні зернових і технічних культур [5]. Під впливом землеробства, яке часто вели з порушенням правил протиерозійної агротехніки, помітно зросла еродованість ґрунтового покриву, забруднення мінеральними добривами, гербіцидами, пестицидами, важкими металами, збільшилася площа ярів, кислих ґрунтів [5].

За кілька повоєнних років в Іваничах почали діяти дві середні школи, школа-інтернат, дитячий садок і приміщення для інших закладів. Найвагомішим стає один з перших на Волині цукровий завод 1957 р., який сьогодні знаходиться у приватній власності і має назву «Європацукор» [7].

З 24 серпня 1991 р. Іваничівський район входить до складу незалежної України. Нині на території району під охороною держави знаходяться 55 пам'яток історії та культури, з них 48 - історії, 7 - археології [2].

За першими письмовими згадками (рис. 1), які орієнтовно вказують на час виникнення поселення в межах району, нами сформовані чотири групи: 1) найдавніші (XIII-XV ст.); 2) середнього віку (XVI ст.); 3) порівняно молоді (XIX - перша половина XX ст.); 4) сучасні (друга половина XX ст.). До першої групи віднесені села, про які є найдавніші згадки. До другої групи входить найбільша кількість населених пунктів, аж 26, коли Іваничівщина входила до складу Литовського князівства і відбувався певний розквіт українських земель. Третя група - це населені пункти, утворені під час розквіту капіталістичних відносин за перебування Волині у складі Російської імперії. До четвертої групи віднесені населені пункти, утворені після II Світової війни і бурхливо розвиваються в другій половині XX ст. як міста-супутники вугільних підприємств [5].

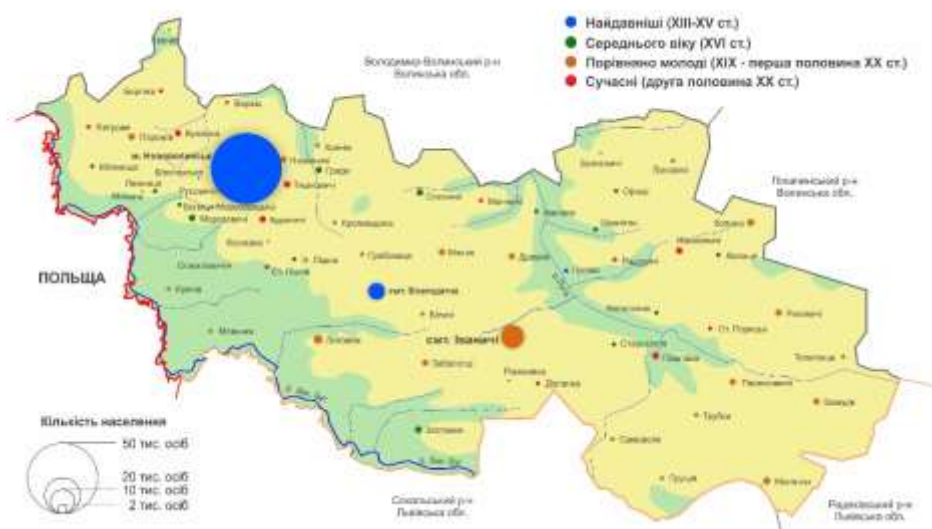

Рис. 2. Поселення на території району згідно перших історичних згадок

Іваничівський район належить до сільських районів, оскільки наявною є перевага сільських мешканців (78,7%, без врахування м. Нововолинськ (52,2 тис. осіб), яке є, в основному, є шахтарським. Найбільші населені пункти, селища Іваничі (7,2 тис. осіб) та Благодатне (4,7 тис. осіб), є невеликими за чисельністю жителів. Для цього регіону притаманне збереження хутірної системи розселення і традиційної сільської забудови, важливим чинником впливу на формування якої було розселення польських, німецьких та чеських колоністів [5].

Помітних змін зазнала територія району через розбудову гірничо-промислової інфраструктури (1948-1958 рр.), яку супроводжували і виселенням чи, взагалі депортацією до Сибіру, мешканців, і зникненням чи входженням до складу м. Нововолинська низки сіл, хуторів і фільварків (Дорогиничі, Низкиничі, Будятичі, Русовичі та Бискупичі Малі). Насьогодні села Дорогиничі та Бискупичі Малі зникли взагалі, а поселення Русовичі, опинившись у центрі гірничих розробок, доживає свій вік: протягом останніх ста років населення зменшилося з 247 до 17-ти осіб,

а лише 1991-2006 рр. – майже вдвічі. Натомість, з'явилися нові поселення: 1953 р. – селище Жовтневе (з 2016 р. – Благодатне), 1964 р. – села Шахтарське і Лугове, та, звичайно ж, 1950 р. – м. Нововолинськ. У зв'язку з розробкою вугільного родовища в зоні його впливу різко активізувалися карстово-провальні процеси, які створюють загрозу для поселень та проммайданчиків, розташованих у карстонебезпечній зоні, та постійно прогресують ґрунтово-ерозійні процеси в межах утворення нових техногенних форм рельєфу – териконів, як накопичення відвалів порожньої породи [5].

У другій половині ХХ ст. на Іваничівщині збільшення селитебної навантаженості спостерігалось за рахунок розростання селищ Іваничі та Благодатне, міста Нововолинськ, сіл Грибовиця, Поромів, Риковичі, Литовеж, появою сіл Шахтарське та Лугове (понад 5%) і на території, прилеглої до м. Нововолинська - понад 10% (рис. 1).

З охарактеризованим поселенським освоєнням району і прилеглої території пов'язана сучасна демографічна ситуація Іваничівського району, на землях якого нараховується 58 сільських населених пунктів загальною площею 2,6 тис. га. Порівняно з 1989 р., у 2020 р. в Іваничівському районі чисельність населення зменшилася на 4,3 тис. осіб (табл. 1). Коефіцієнт природного приросту населення району скоротився з 4,1‰, в 1990 р. до -11,8‰, у 2020 р., а в м. Нововолинськ, де з 1989 р. по 2020 р. населення скоротилося на 4,6 тис. осіб, коефіцієнт природного приросту скоротився з 8,5‰ - 1990 р. до -5,6‰, у 2020 р.

Таблиця 1

Чисельність наявного населення в Іваничівському районі [9]

	1989	2002	2006	2011	2016	2017	2018	2019
м. Володимир-Волинський	38,3	38,3	38,1	38,7	39,3	39,1	38,9	38,6
м. Нововолинськ	60,6	58,7	57,6	57,8	57,7	57,4	56,9	56,2
Володимир-Волинський район	28,9	28,3	26,7	25,7	25,5	25,3	25,2	24,8
міські поселення	2,4	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1
сільська місцевість	26,5	26,0	24,5	23,5	23,3	23,1	23,0	22,7
Іваничівський район	36,4	36,1	34,6	33,0	32,2	32,0	31,8	31,6
міські поселення	7,0	7,0	6,8	6,8	6,7	6,7	6,6	6,5
сільська місцевість	29,4	29,1	27,8	26,2	25,5	25,3	25,2	25,1

Таблиця 2

Міграційний рух населення у містах і районах Волинської області [9]

	Осіб			На 1000 осіб наявного населення		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст (скорочення)	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст (скорочення)
Волинська область	17098	17785	-687	16,5	17,2	-0,7
м. Нововолинськ	599	961	-362	10,6	17,0	-6,4
Володимир-Волинський район	552	753	-201	22,1	30,1	-8,0
Горохівський район	650	902	-252	12,7	17,7	-5,0
Іваничівський район	594	584	10	18,7	18,4	0,3

Величину демографічного потенціалу Іваничівського району визначають не тільки особливості природного руху, а й механічного [5]. Якщо раніше тривав відтік населення з сільської місцевості, то зараз головним і відчутним є відтік з м. Нововолинськ, що пов'язано з економічною та екологічною кризою та бажанням міського населення мати власний будинок чи дачу, особливо під час пенсії. Сальдо міграції є додатнім (табл. 2).

Висновки. Отже, головні екологічні наслідки поселенського навантаження в Іваничівському районі – це трансформація рельєфу і геологічного середовища, збільшення площі землі під техногенними спорудами, та суттєва зміна стану гідрогеоморфологічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. К. : УРЕ, 1970. С. 212-222.
2. З історії вивчення пам'яток Іваничівського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volodymyrmuseum.com/krayeznavchi/123-z-istoriyi-vyvchennya-pamyatok-ivanichivskoho-rayonu/>.
3. Денисюк Г. І. Антропогенні ландшафти правобережної України. Вінниця: Арбат, 1998. 292 с.
4. Карпець Ю. Ландшафтні місцевості Волинської височини басейну Західного Бугу в межах України / Ю. Карпець // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. Вип. 34. С. 105-113.
5. Ковальчук І. П. Геоекологія Розточчя. Монографія / І. П. Ковальчук, М. Р. Петровська. Львів. ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 192 с.
6. Баран В. Д. Черняхівська культура. К.: Наукова думка, 1981. 263 с.
7. Офіційний сайт Іваничівської селищної ради. Іваничі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ivaselrada.gov.ua/ivanichi-11-26-21-03-07-2019/>.
8. Нововолинська міська рада. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nov-rada.gov.ua/>
9. Волинь 2018. Статистичний щорічник. / За ред. В. Науменка. Головне управління статистики у Волинській області. 2019. 443 с.

Список использованных источников:

1. История городов и сел Украинской ССР. Волинская область. К.: УРЭ, 1970. С.212-222.
2. Из истории изучения памятников Иваничевского района [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://volodymyrmuseum.com/krayeznavchi/123-z-istoriyi-vyvchennya-pamyatok-ivanichivskoho-rayonu/>.
3. Денисюк Г. И. Антропогенные ландшафты правобережной Украины. Винница: Арбат, 1998. 292 с.
4. Карпец Ю. Ландшафтные местности Волынской возвышенности бассейна Западного Буга в пределах Украины / Ю. Карпец // Вестн. Львов. ун-та. Сер. геогр. Львов : ИЦ ЛНУ им. И. Франко, 2006. Вип. 34. С. 105-113.
5. Ковальчук И. П. Геоэкология Расточья. Монография / И. П. Ковальчук, М. Р. Петровская. Львов. ЛНУ имени Ивана Франко, 2003. 192 с.
6. Баран В. Д. Черняховская культура. К.: Наукова думка, 1981. 263 с.
7. Официальный сайт Иваничевского поселкового совета. Иваничи. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ivaselrada.gov.ua/ivanichi-11-26-21-03-07-2019/>.
8. Нововолинский городской совет. Официальный сайт. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://nov-rada.gov.ua/>
9. Волинь 2018. Статистический ежегодник. / Под ред. В. Науменко. Главное управление статистики в Волинской области. 2019. 443 с.

References:

1. History of towns and villages of the Ukrainian SSR. Volyn region. K. : URE, 1970. P. 212-222.
2. From the history of studying the monuments of Ivanychi district [Electronic resource]. – Access mode: <http://volodymyrmuseum.com/krayeznavchi/123-z-istoriyi-vyvchennya-pamyatok-ivanichivskoho-rayonu/>.
3. Denisik G. I. Anthropogenic landscapes of the right bank of Ukraine. Vinnitza: Arbat, 1998. 292 p.
4. Karpets Y. Landscape areas of the Volyn Upland of the Western Bug Basin within Ukraine / Y. Karpets // Bulletin of Lviv University. The series is geographical. Lviv. Ivan Franko National University, 2006. Output 34. P. 105-113.
5. Kovalchuk I. P. Geocology of Roztoche. Monograph / I. P. Kovalchuk, M. R. Petrovska. Lviv. Ivan Franko National University, 2003. – 192 p.
6. Baran V. D. Chernyakhiv culture. - K.: Scientific thought, 1981. 263 p.
7. The official site of the Ivanichi village council. Ivanichi. [Electronic resource]. – Access mode : <https://ivaselrada.gov.ua/ivanichi-11-26-21-03-07-2019>.
8. Novovolynsk City Council. Official site. [Electronic resource]. – Access mode: <https://nov-rada.gov.ua/>
9. Volyn 2018. Statistical Yearbook. / Edited V. Naumenko. Main Department of Statistics in Volyn Oblast. 2019. 443 p.

Надійшла до редколегії 05.10.2020